

Studia nad obrządkiem pogrzebowym w Skandynawii i na Słowiańszczyźnie zachodniej we wczesnym średniowieczu.

W ramach studiów doktoranckich w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Jagiellońskiego prowadzę studia nad obrządkiem pogrzebowym Słowian we wczesnym średniowieczu. Moje zainteresowania koncentrują się szczególnie na zagadnieniu genezy wyraźnych zmian obserwowanych w tym czasie w rytuałach pogrzebowych Słowian zachodnich. Powszechnie przyjmuje się, że zmiany te zachodziły w dużym stopniu pod wpływem szerzącej się w Europie eschatologii chrześcijańskiej. W nowszej literaturze wskazuje się również coraz częściej na inny czynnik wywołujący zmiany w słowiańskim obrzędzie pogrzebowym, jakim są oddziaływania płynące z szeroko pojętej skandynawskiej strefy kulturowej. Oddziaływania te, które można też określić jeszcze bardziej ogólnie jako północne, mają albo charakter wpływów bezpośrednich obserwowanych w strefie północnych Niemiec i w polskiej części Pomorza lub też docierały pośrednio drogą wschodnią przez obszary zamieszkiwane przez ludy bałtyjskie i plemiona wschodniosłowiańskie.

Genezę północną (ew. wschodnią) może mieć szereg form pochówków występujących u Słowian zachodnich – np. niektóre rodzaje grobów podkurhanowych, czy groby umieszczone w komorach, zarówno kamiennych, jak i drewnianych. Trzeba też zwrócić uwagę na możliwe skandynawskie pochodzenie takich zwyczajów obserwowanych w grobach słowiańskich jak wyposażanie zmarłego w elementy uzbrojenia, czy elementy oporządzenia jeździeckiego. Nie wyjaśniona do końca pozostaje wreszcie geneza zjawiska inhumacji szerzącego się wśród plemion słowiańskich zamieszkujących na północ od łuku Rudaw-Sudetów i zachodnich Karpat od końca X wieku. Najczęściej przyjmuje się, że upowszechnienie szkieletowego obrządku pogrzebowego miało na tych obszarach związek z postęпами misji chrystianizacyjnych. Jednakże bez pogłębionych studiów nie można całkowicie wykluczyć tu również oddziaływania innych czynników, np. wpływów kulturowych płynących ze stref sąsiadujących ze Słowiańszczyzną, w tym niektórych obszarów Skandynawii. Niewykluczone, że z wpływami skandynawskimi należy też łączyć reminiscencje, niektórych stosunkowo późnych form ciałopalnego u Słowian.

Mimo wyraźnego w ostatnim czasie postępu w badaniach nad zagadnieniem oddziaływań północnych we wczesnym średniowieczu na terenach Słowiańszczyzny wiąże się z nim jeszcze szereg niejasności i nieporozumień wynikających najczęściej ze słabej znajomości wczesnośredniowiecznych źródeł północnoeuropejskich. Mój pobyt w ośrodkach w Kilonii i Szlezwiku służył by przede wszystkim pogłębieniu znajomości literatury odnoszącej się do znalezisk sepulkralnych z obszaru północnych Niemiec i Skandynawii, a także nawiązaniu kontaktów naukowych z pracującymi tam badaczami zajmującymi się problematyką skandynawskiej strefy kulturowej we wczesnym średniowieczu.

Podczas pobytu w Szlezwiku i Kilonii chciałabym również pogłębić swoją wiedzę o importach lub naśladownictwach wczesnośredniowiecznych zabytków północnych występujących na ziemiach polskich nie tylko w kontekście znalezisk sepulkralnych. Skłania ku temu wzrastająca w ostatnim czasie liczba takich znalezisk, a także konieczność ponownego przyjrzenia się dawniej pozyskanym materiałom, wśród których kryją się nie dostrzegane wcześniej wyroby pochodzenia skandynawskiego. Uwaga ta dotyczy między innymi zabytków określanymi jako ruskie, a mających ewidentne związki ze strefą około bałtycką.

Szczególne miejsce w mojej pracy badawczej zajmują badania interdyscyplinarne wczesnośredniowiecznych stanowisk sepulkralnych. Pobyt w Zentrum für Baltische und Skandinavische Archäologie w Szlezwiku pozwoliłby mi na zapoznanie się z najnowszymi kierunkami badań dyscyplin pomocniczych archeologii, a także z organizacją działających na najwyższym poziomie w ramach ZBSA zespołów badawczych złożonych ze specjalistów z różnych dziedzin naukowych.

Anna Kubica-Grygoruk